

ARCHA (183) sb f

archa (99), **arka** (84); archa *OpecŻyw* (2), *PatKaz I*, *RejPs*, *LubPs* (2), *RejWiz* (2), *Leop* (39), *BibRadz* (32) *RejPos* (2), *RejZwierc* (5), *WujJud*, *ArtKanc* (2); arka *BialKat* (3), *KochPs* (2), *SkarŻyw*, *MWilKHist* (2), *LatHar* (7), *SiebRozmysl* (2), *SkarKaz*, *SkarKazSej* (2); archa : arka *BielKron* (1 : 63), *RejAp* (9 : 1).

Oba a jasne.

sg *N* archa (52). ◇ *G* archy (24), arki (11). ◇ *A* archę (63). ◇ *I* archą (26). ◇ *L* arsze (3), arce (2). ◇ *V* arko (2).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w.

1. Wg *Starego Testamentu* skrzynia drewniana – symbol obecności Jehowy wśród ludu izraelskiego – w której przechowywano tablice dziesięciorga przykazań, naczynie z manną i laskę Arona; *arcaVulg* [*arca* s. *archa* *Łac* *śr*] (145) : *OpecŻyw* 180; Thełz przykazał [*Bóg*] *Exodi* duudzyełtego y pyątego polozenia łprawczve archą z drzeua nyeprochnyeyączego czo łyą rozumye o pannye maryey przelz grzechu *PatKaz I* 7; *RejPs* 199; A wždy łie nie nie włtydał [*Dawid*] ku łci Pána łwego/ Skakąc przed oną Archą przymierza Pánłkiego. *LubPs* A6, dd2v; *RejWiz* 183 [2 r.]; A włozył do Archy OłwiaczłTenie [ł] kthore dam tobie *LeopEx* 25/16; I połtawiz then ołtarz przed załloną która wıfi przed Archą łwiadectwa *LeopEx* 30/6; Niechaj nietrwa dálej Archa Boga łfráelłkiego v nas/ bo cięłfka łełt ręká łego nád námi [*Filistynami*] *Leop* 1.Reg 5/7; Archá Boża/ y lud łfráelłki y łudłki łiełłkáią theraz pod namioty *Leop* 2.Reg 11/11; Aták teras powłtań Pánie Boże ná pokoy a y odpoczynek twoy/ ty łam y Archá mocy twoiey *Leop* 2.Par 6/41, *Ex* 25/20, 30/6, 1.Reg 5/3, 1.Par 6/31, *Ier* 3/16 (39); tym [*olejem łwiątym*] będzylez mázał dom łwiadectwa y Arkę zakoná *BielKron* 33v; Arká łwiadomiey y łne rzeczy łwięte zołtały w łamiecłech z Moizelzem *BielKron* 40v; Rołkazał łozue kápłanom áby wzyłeli Arkę vmowy y łiedm trąb *BielKron* 47, 35v, 39, 46v, 63, 70 (64); vkażála łie árka łełtamentu Pánłkiego w kołciele łego *RejAp* 96; Archá byłá łkrzyniá w łthárym zakonie/ w kthorey było przykazanie Pánłkie *RejAp* 98, 98 [5 r.], 201, Dd2v, Ee (10); *RejPos* 172v, 198v; *BialKat* 138v [2 r.]; *RejZwierc* 47, 126 [2 r.], 258; Azá nagle zdechł gdy chłciał podniełć Archę Pánłką *WujJud* 9; Arkę łieprzyciálołóm znak łwéy wielmożnołci Podał w ręce *KochPs* 118, 195; *LatHar* 245, 477, 513; O w łákłéy vczłciwołci oná Arká byłá/ Co máłny onéy trochę łám w łobie nołła? *SiebRozmysl* K4v; *SkarKazSej* 697a [2 r.].

Połłączenia [*kalki* z *tekstów hebr. i łac. Pisma łw.*]: archa Boga łzraelłkiego [*Dei Israel*] (5), boska, boża [*Dei*] (28), mocy [*fortitudinis*], pańska [*Domini Dei*] (11), połwięcenia [*sanctificationis*] (2), przymierza [*foederis*] (8), łwiadectwa [*testimonii*] (7), łwiadomiej, łtestamentu [*testamenti*] (2), umowy (2), zakona (2).

Wyrażenie: »archa łtarego zakonu, łstarozakonna« (2): do nołzenia Arki łtárego zakonu [...] łie máłego przygotowánia potrzebá było *LatHar* 214; gdzie ono przeiáłne rozłicznych cnot złoto/ ktorým byłá łtározakonna oná Arká okowána? *LatHar* 215.

Szereg: »archa a(ł)bo łskrzynia; łskrzynia albo archa« (3 : 3): Arkę albo łskrzynię łapirwey vczłynicie z drzewá *Setim* *BielKron* 33; łskrzynia albo Arká s łtymi rzecząmi kłore w łniey były *BielKron* 116, 63; *BialKat* 138v; *SkarŻyw* 502; *SkarKaz* 39a.

Przen (3) :

a) Matka Boska (2) :

Wyrażenia: »archa starozakonna«: O MARIA Arko łtározakonna/ niebiełką Mánnę w łobie zówieráiąca *LatHar* 505.

»archa łwięta«: Bowiém ty/ Arko łwięta/ nie mánnęł nołłá/ Aleł przybytkiem Bogá nawyłłłégo byłá. *SiebRozmysł* K4v.

b) Eucharystia (1) :

Wyrażenie: »żywa archa«: á coł rozumieć mamó tym żywym chlebie niebiełkim/ o Báránku Bożym/y o żywey Arce? *LatHar* 214.

2. Wg Starego Testamentu zbudowana przez Noego wielka drewniana skrzynia, w której ocalał się od potopu; arca PolAnt (38) : Vczyńże tedy łobie Archę z drzewá Iodłowego/ y pobuduy izdbice w niey/ á obley iá łmołá zwierzchu y wewnátrz. *BibRadzGen* 6/14; Augułtin łwięty powieda/ iż tá Archá byłá wedłóg proporcyye ciałá człowieczego *BibRadz* I 4b *marg*; WSpomionáł tedy Bog ná Noego/ y ná włzytki źwierzętá y bydłá/ kthore były z nim w Arłze *BibRadzGen* 8/1, *Gen* 6/15, 19, 7/13, 8/9, *Luc* 17/27 (31); *RejZwierc* 28a; Iam [*Noe*] teł Pánie namileyłzy [...] Comći był bárzo chętlivy W on czas gdym Arkę budował *MWilkHist* F4, G; wnidł co narychley/ iák gołębiczka do Archy/ w Kołciół w ktorym Bog mięłzkáć raczy *ArtKanc* K12.

Wyrażenie: »archa Noego«: Archá Noego znáczy nam Kołciół/ opocz ktorego zbáwienie być nie mołe *BibRadz* I 5a *marg*.

Przen (2) :

a) Matka Boska (1) :

Wyrażenie: »archa figurowana«: Potym Noe rzékl: Tatz iełt [*Marna*] Archá figurowaná/ przez ktorá kołciół od potopu potępieniá iełt wybawion *OpecŻyw* 184.

b) Kołciół katolicki (1) :

Wyrażenie: »archa Noego«: Tuć iełt kołciół iego łwięty/ [...] tuć oná Archá Noego/ a przybytek Bogá żywego. *ArtKanc* K12.

Synonimy: **1.** skrzynia; **2.** korab, okręł, skrzynia.

AK